

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER
ÖVERSÄTTARPROGRAMMET

Hur översätter man attityd och språkkänsla?

En studie av diskurspartiklarna **well** och **indeed** i Caitlin Morans
How to be a Woman (2011) och dess svenska översättning

Sabina Svensson

Examensarbete för magisternivå
VT 2014

Handledare: Linda Karlsson
Hammarfelt
Examinator: Mats Mobärg

Sammandrag

Ämnet för denna uppsats är diskurspartiklarna **well** och **indeed** i Caitlin Morans *How to be a Woman* (2011) och dess svenska översättning *Konsten att vara kvinna* (2012). Syftet är att undersöka hur och om översättaren, Molle Kanmert Sjölander, har översatt dessa diskurspartiklar. Undersökningen fokuserar på vilka metoder, ord och formuleringar som har använts för att översätta **well** och **indeed** i måltexten. Med Nidas teori om formell och dynamisk ekvivalens som utgångspunkt diskuteras huruvida översättningarna kan betraktas som dynamiska. Studien innefattar också teorier om **well** och **indeed** samt vilka effekter en utelämning av dessa diskurspartiklar i översättningen kan få. För att göra detta använder jag mig av relevant forskning om översättning av diskurspartiklar och diskuterar varför ord som **well** och **indeed** är svåra att översätta.

Efter att ha delat in översättningarna av diskurspartiklarna i olika kategorier visar det sig att utelämning är den största kategorin, både när det gäller **well** och **indeed**. Detta är talande för hur svårt det är att hitta bra ekvivalenter till diskurspartiklar. Om översättare väljer att inte översätta dem så är risken att översättningen förlorar den känsla och stil som källtexten förmedlar. I min analysdel diskuterar jag olika översättningar, fördelar och nackdelar med dem och i vissa fall alternativa lösningar.

Nyckelord: diskurspartiklar, well, indeed, översättning, dynamisk ekvivalens

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.2 MATERIAL	2
1.3 METOD OCH TEORI	3
1.4 DISPOSITION	4
2 DISKURSPARTIKLAR OCH DERAS FUNKTIONER	5
2.1 DISKURSPARTIKLAR	5
2.2 DISKURSPARTIKELN <i>WELL</i>	6
2.3 DISKURSPARTIKELN <i>INDEED</i>	7
2.4 ÖVERSÄTTNINGSPROBLEMATIK	8
3 RESULTAT OCH ANALYS	10
3.1 KVANTITATIV ANALYS	10
3.2 KVALITATIV ANALYS	11
3.2.1 <i>WELL</i>	11
3.2.1.1 Adverb	11
3.2.1.2 Konjunktioner (+ adverb)	12
3.2.1.3 Interjektioner (+ adverb)	14
3.2.1.4 Uttryck	15
3.2.1.5 Utelämning	16
3.2.2 <i>INDEED</i>	18
3.2.2.1 Adverb	19
3.2.2.2 Konjunktioner (+adverb)	20
3.2.2.3 Interjektioner	21
3.2.2.4 Uttryck	22
3.2.2.5 Utelämning	24
SAMMANFATTANDE DISKUSSION	26

REFERENSER

29

BILAGOR

1 Inledning

Diskurspartiklar är ofta små sett till antalet bokstäver men de kan ändå ha en stor innebörd för en texts språk och känsla. Ämnet för denna uppsats är de engelska diskurspartiklarna **well** och **indeed**, vilka svårigheter man kan stöta på i översättningen av dessa till svenska och olika lösningar av dessa svårigheter. Jag jämför boken *How to be a Woman* (2011) av Caitlin Moran och dess svenska översättning *Konsten att vara kvinna* (2012) av Molle Kanmert Sjölander för att utifrån detta material reflektera kring vad som egentligen krävs för att en översättning ska förmedla samma känsla och attityd som originaltexten. Diskurspartiklar är svåra att översätta bland annat för att det oftast inte finns någon exakt ekvivalent utan en mängd olika alternativ. Forskningen intresserar sig för diskurspartiklar och deras översättning för att de är mycket komplexa. En enda översättning passar inte i alla sammanhang utan man måste se till varje enskild situation för att hitta en passande ekvivalent.

Det har gjorts flera studier och uppsatser tidigare i fråga om ämnet diskurspartiklar i allmänhet och diskurspartiklarna **well** och **indeed** i synnerhet. Ett par exempel är Aijmer och Simon-Vandenbergens studie ”The discourse particle *well* and its equivalents in Swedish and Dutch” (2003) och Aijmers ”Modal adverbs as discourse markers: a bilingual approach to the study of *indeed*” (2007). Det har relativt nyligen även skrivits en magisteruppsats vid Göteborgs universitet som behandlar detta ämne, nämligen ”Små ord har också betydelse. Översättning och analys av diskurspartikeln *well* i Stephanie Meyers *Midnight Sun*” (Andersson 2010). Det som skiljer min uppsats från denna och andra liknande undersökningar är att mitt undersökningsmaterial tillhör en annan typ av genre och att Andersson inte jämför originaltexten med en färdig översättning utan själv gör översättningsarbetet. Undersökningar inom ämnet bygger ofta på en mer omfattande korpus, men jag har valt att arbeta med en text och dess översättning för att kunna diskutera specifika textställen mer djupgående. Källtexten tillhör en intressant genre, bland annat då den använder sig av talspråk i skriven form. I inledningskapitlet behandlas uppsatsens syfte och frågeställningar, material, metod och teori och disposition.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur diskurspartiklarna **well** och **indeed** har översatts i måltexten *Konsten att vara kvinna* (2012) och se vilka strategier som har använts för att skapa en översättning på idiomatisk svenska samtidigt som den stil och de effekter som **well** och **indeed** medför i originalet *How to be a Woman* (2011) bevaras. Analysen är uppbyggd kring följande frågeställningar: Vilka metoder, ord och formuleringar har använts för att översätta **well** och **indeed** i måltexten? Är översättningarna av **well** och **indeed** att betrakta som dynamiska enligt Eugene Nidas teori om formell och dynamisk ekvivalens? Är **well** och **indeed** alltid översatta? Vad händer om man utesluter dessa ord i stället för att översätta dem?

Dessa frågor är intressanta ur ett översättningsperspektiv eftersom det inte finns några direkta motsvarigheter till **well** och **indeed** på svenska. Därför fungerar inte en och samma översättning vid alla tillfällen. **Well** är dessutom ett vanligt ord i engelska språket och därmed ett problem som översättare från engelska ofta konfronteras med i sitt arbete. **Indeed** är också relativt vanligt men främst i skriven engelska.

1.2 Material

Huvudmaterialet för min uppsats utgörs av originaltexten *How to be a Woman* (2011) av Caitlin Moran och den svenska översättningen *Konsten att vara kvinna* (2012) som är gjord av Molle Kanmert Sjölander. Kanmert Sjölander fick ett hedersomnämmande från Översättarsektionen för just *Konsten att vara kvinna* i samband med att Årets Översättning 2012 skulle utses. Motiveringen till detta var att hon lyckats ”fånga originalets kaxiga humor och går på djuphavsfiske i den svenska ordskatten” (Översättarsektionen [www]).

Bokens genre är svårbestämd. *How to be a Woman* är självbiografisk och innehåller väldigt mycket talspråk, vilket bidrar till dess speciella stil. Moran berättar om sin uppväxt och olika upplevelser som har påverkat hennes uppfattning om hur det är att vara kvinna och vad kvinnor bör förvänta sig av samhället. Boken har en tydlig feministisk inriktning där Moran bland annat framhäver orimligheten i att kvinnor ska behöva vaxa sig och bära högklackat. Hon använder en stor portion humor i sin bok, vilket skapar en känsla av förtrolighet mellan författaren och läsaren. På baksidan av det engelska originalet kan man läsa ”Part memoir, part rant, Caitlin Moran answers the questions every woman is asking”,

och på det svenska omslaget står det att ”*Konsten att vara kvinna* är ett självbiografiskt, feministiskt manifest! (kursiv stil i originalet)” Bokens speciella stil kan innebära att diskurspartiklar har särskilt stor betydelse, inte minst med tanke på dess många talspråkliga element. **Well** används i större utsträckning i talspråk än i skriftspråk. Att boken i original använder sig mycket av talspråkliga element gör att bevarandet av dessa blir extra viktiga för att behålla dess känsla och budskap. **Indeed** används i större utsträckning i skriften engelska och kan belysa det faktum att det faktiskt är en skriven källa som behandlas.

1.3 Metod och teori

Tillvägagångssättet för denna studie var att jag först gjorde en kvantitativ undersökning där antalet förekomster av diskurspartiklarna **well** och **indeed** räknades i originaltexten. Härfter letade jag upp motsvarande ställen i den svenska översättningen för att lista, samt i nästa steg gruppera, de olika översättningar som förekommer. Sedan valde jag ut de fall som kan anses mest intressanta ur ett översättningsvetenskapligt perspektiv, varpå dessa analyserades och diskuterades med fokus på de frågeställningar som nämndes ovan. Diskussionerna utgår från tidigare forskning om diskurspartiklar och deras översättning. I de fall där andra översättningsalternativ möjligtvis hade varit mer lämpliga diskuteras vilka som hade varit för- och nackdelarna med dessa i förhållande till de val som Kanmert Sjölander gjort. Detta görs utifrån Nidas teori om formell och dynamisk ekvivalens, såsom den definieras i hans bok *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible Translating* (1964).

I just den här boken, som är självbiografisk med en skämtsam, ironisk och talspråklig ton, anser jag att den dynamiska ekvivalensen är att föredra. Den formella ekvivalensen fokuserar mest på formen och är mycket inriktad på källtextens struktur och på att översättningen ska ligga så nära denna som möjligt. Detta ideal används ofta vid översättning av akademiska texter (Nida 1964:159). För att uppnå dynamisk ekvivalens anser Nida att en översättning ska vara tydlig, förmedla originalets stil och känsla, ha ett naturligt uttryckssätt och att läsarna av översättningen ska reagera i princip likadant som läsarna av originalet gjorde. Det är väldigt svårt att uppnå allt detta och om översättaren hamnar i en situation där hon eller han tvingas välja anser Nida att översättaren ska prioritera budskapet framför stilen. Han menar också att översättaren ska

försöka uppnå en blandning av ”matter and manner”, eftersom dessa är förenade med varandra (Nida 1964:164).

Även pragmatiken är viktig att ta hänsyn till vid översättningar i allmänhet, och denna översättning i synnerhet. Rune Ingo skriver i *Konsten att översätta* (2007) om språkets expressiva funktion. Denna innebär att språket i översättningen, förutom att förmedla informationen i källtexten, även ska förmedla känslorna. Ingo (2007:128) konstaterar att ”Här är utgångspunkten språkbrukarens subjektiva sätt att förhålla sig till ämnet som ska beskrivas. Översättaren bör få översättningens läsare att känna på samma sätt som ursprungstextens läsare [...]”. Här blir det tydligt att denna funktion har stora likheter med Nidas dynamiska ekvivalens varför dessa två med fördel kan kombineras i en undersökning som denna.

1.4 Disposition

I uppsatsens andra kapitel, ”Teoretisk bakgrund”, refereras och diskuteras språk- och översättarvetenskaplig forskning kring diskurspartiklar, och då i synnerhet diskurspartiklarna **well** och **indeed**. Utifrån nämnda forskning diskuteras vad som definierar diskurspartiklar. Jag tar även upp varför det är problematiskt att översätta **well** och **indeed**. I det nästföljande kapitlet, tillika uppsatsens huvuddel, ”Resultat och analys”, presenteras först resultatet av den kvantitativa undersökningen och därefter redogör jag för resultatet av den kvalitativa analysen, det vill säga att de fall som är mest intressanta ur ett översättningsvetenskapligt perspektiv tas upp för att analyseras och diskuteras. I det fjärde kapitlet sammanfattas min studie och mina resultat och slutsatser. Utifrån de resultat jag har kommit fram till i arbetet kommer jag här att diskutera varför diskurspartiklar är svåra att översätta men också varför det är viktigt att ändå göra det. Samtliga förekomster av **well** och **indeed** finns förtecknade i två avslutande bilagor.

2 Diskurspartiklar och deras funktioner

Detta kapitel är indelat i fyra avsnitt. I det första avsnittet kommer jag att diskutera diskurspartiklar, hur man kan definiera dem grammatiskt och hur de används. Avsnitt två kommer att handla om diskurspartikeln **well** och vad den kan ha för olika funktioner. Tredje avsnittet liknar det andra i struktur men beskriver olika funktioner som **indeed** kan ha. I fjärde och sista avsnittet kommer jag utifrån befintlig forskning på ämnet diskutera vilka svårigheter som kan uppkomma vid översättandet av **well** och **indeed**.

2.1 Diskurspartiklar

Diskurspartiklar är ett område inom lingvistik som forskare under lång tid inte lade ner så mycket energi på. Partiklar i allmänhet började inte diskuteras förrän på 1960-talet. Det är alltså på senare tid som man har börjat forska om och undersöka dessa ord i större utsträckning. Det finns dock ingen vedertagen allmän definition på vad diskurspartiklar faktiskt är (Lenk 1998:37). Detta kan bero på att det finns många olika undergrupper till diskurspartiklar och det är svårt att formulera en enhetlig beskrivning av vad de har för funktion. Ibland kallas de även *diskursmarkörer*.

Slår man upp ordet *diskurspartikel* i Nationalencyklopedin (NE) står det att diskurspartiklar är en del av ett samtal snarare än av en enskild sats. Det står också att diskurspartiklar ”huvudsakligen reglerar samspillet mellan talarna” vilket visar på att de oftast används i talspråkliga sammanhang (NE [www]). I *SAG (Svenska Akademiens grammatik)* (1999:163) omnämns dessa små ord inte som diskurspartiklar utan som diskursmarkörer. Som nämnts ovan råder det ingen enhetlig uppfattning om vilken beteckning som är mest lämplig. Förklaringen till diskursmarkör är ”uttryck som anger hur en enhet [...] förhåller sig till textsammanhanget eller talsituationen i övrigt”. *SAG* tar senare upp diskursmarkörer i samband med interjektioner, satsadverbial och samordning. I band 2 av *SAG* (1999:755) konstateras också att dessa sam-

talsreglerande interjektioner främst används i talspråk och därför ger ett ledigt intryck.

Karin Aijmer och Anne-Marie Simon-Vandenberg (2003:1123) skriver att dessa små ord som ofta används i konversationer till exempel kan uttrycka talarens attityd och känslor eller bidra till sammanhanget och koherensen. De bidrar alltså inte med någon information till samtalet utan de ger en speciell stil och känsla.

Andreas Jucker (1993:436) nämner en studie av Klaus Hölker (1991:78–79) där denne listar fyra drag som karakteriserar diskurspartiklar, nämligen:

- (1) they do not affect the truth conditions of an utterance; (2) they do not add anything to the propositional content of an utterance; (3) they are related to the speech situation and not to the situation talked about; and (4) they have an emotive, expressive function rather than a referential, denotative, or cognitive function.

Även utifrån denna definition blir tydligt att diskurspartiklar inte påverkar innehållet av det som sägs utan snarare sättet det sägs på.

2.2 Diskurspartikeln *well*

Well är en av de diskurspartiklar som har diskuterats mest vad gäller det engelska språket. Det är också den diskurspartikel som är mest frekvent (Brinton 1996:36), och den har väldigt många varierande betydelser. Det fornengelska adverbet **well** härstammar från indoeuropeiskans *wel-**, som betyder ”to will, wish” (Jucker 1997:95). Man använde också **well** som en interjektion och ett uttryck för överraskning (Online Etymology Dictionary [www]). Fornengelskan använde även **well** som diskurspartikel men då i formerna *wel la* eller *wella*. Precis som nu placerades det i början av en talakt eller en slutsats (Jucker 1997:96–97).

Slår man upp **well** i Norstedts Engelsk-Svenska Ordbok så hittar man förutom substantiv-, adverb-, verb- och adjektivbetydelserna också interjektionerna. Dessa är till exempel **nå**, **nåväl**, **så**, **sådär** och **ja visst** (Norstedts [www]). NE tar upp en ännu större variation av interjektioner som exempel och de beskriver också de känslor som interjektionerna kan förmedla i olika situationer samt hur de kan uppfattas. Till de exempel som tas upp här hör ”Ja!, Jo!, Nå!, Nåja!, *Very well!* OK!, Kör till!, *Well well!* (förvånat, misstänksamt eller avslöjande) Jaså minsann!, Ser man på!, *Well* (fundersamt) Tja, Jo, (medgivande) Jo, Visserligen” (NE [www] kursiv stil i originalet). Det är ofta interjektion- och adverbety-

delsen som **well** som diskurspartikel åsyftar och Aijmer och Simon-Vandenberg (2003:1124) menar också att interjektionerna kan ge uttryck åt känslor av till exempel överraskning eller motvillighet. De fastslår även att **well** kan ha flera artighetsfunktioner och vissa likheter med koncessiva och adversativa konjunktioner, såsom *fast* och *fastän* eller *men* och *utan*. Förutom dessa funktioner kan **well** uttrycka överväganden eller tvekan.

Jucker (1993:438) konstaterar att **well** som diskurspartikel främst kan ha fyra funktioner. Den kan fungera som en markör för otillräcklighet, för att mildra en situation där antingen talaren eller lyssnaren riskerar att tappa ansiktet, som en inramning eller som ett fördröjningsverktyg. Jan Svartvik (1980:177) skriver också att ”*Well* signals a modification or partial change in the discourse, i.e. it introduces a part of the discourse that has something in common with what went before but also differs from it to some degree” (kursiv stil i originalet). Det här visar också på att **well** blir en markör för att påvisa ett samband mellan två meningar som annars kanske inte skulle vara helt självklart.

Utifrån denna beskrivning av diskurspartikeln **well** kan man dra slutsatsen att den är en av de vanligaste diskurspartiklarna i källtexten för denna uppsats dels för att det används mycket talspråk i denna, dels för att författaren till stor del vill visa vilka åsikter och känslor hon har om olika ämnen.

2.3 Diskurspartikeln *indeed*

Indeed kommer från 1300-talsengelskans *in dede* som betyder ’in fact, in truth’. Det i sin tur härstammar från fornengelskans *dæd* som betyder ’a doing, act, action, transaction, event’. Det skrevs som två ord fram till cirka år 1600 och under 1590-talet började man använda det som en interjektion. Första gången det användes som ett uttryck för överraskning eller motvilja dröjde ända till 1834 (Online Etymology Dictionary [www]). Slår man upp **indeed** i NE så ges betydelserna ”adv. 1 minsann, faktiskt, verkligen, [*Yes*] *indeed!* Ja (Jo) visst! 2 visserligen” (NE [www], kursiv stil i originalet). I Norstedts engelsk-svenska ordbok finner man i detta fall fler alternativ. Här inkluderas både adverb och interjektioner och ett antal exempel på detta. (Norstedts [www]). Man kan alltså se att **indeed** har vissa likheter med **well** vad gäller funktioner. I *The Concise Oxford Dictionary of Current English* (1990:600) finns också funktionerna adverb och interjektion av **indeed**. Vad gäller adverb kan **indeed** till exempel uttrycka ”emphasis or intensification” och i

form av en interjektion kan det uttrycka ”irony, contempt, incredulity, etc.”

Aijmer (2007:337) skriver att **indeed** som diskurspartikel kan signalera sambandet mellan föregående mening och nästkommande, ungefär som ”what’s more” som hon nämner vid ett senare tillfälle. Elisabeth Traugott och Richard Dasher (2002:164) skriver att ”The adverb signals that what follows is not only in agreement with what precedes, but is additional evidence being brought to bear on the argument”. Detta tar även Aijmer upp i sin studie. Hon konstaterar också att diskurspartikeln **indeed** kan ha flera retoriska funktioner och hänvisar till White när hon räknar upp ”proclaiming, mildly disclaiming, concessive, elaboration, strengthening reflecting the flexibility of the notion stance” (2007:339). Vidare tydliggör Aijmer (2007:343) att **indeed** främst används i argumenterande texter av olika slag och är mindre vanlig i skönlitterära sammanhang. Att ordet förekommer i relativt stor utsträckning i källtexten för denna uppsats kan förklaras med att det är en självbiografisk bok baserad på verkliga händelser och att den uppvisar monologliknande drag. Författaren för också en argumentation angående främjandet av feminism samt diskuterar samhällets syn på feminism.

Elisabeth Traugott (1995:9) skriver att **indeed** har funktioner som ”elaborating” och ”clarification of full discourse content”. Hon nämner också att **indeed** ibland ”confirms and elaborates in face of some question or possible doubt”.

En annan studie som tar upp diskurspartikelns funktioner är Fraser (1999:181). Där inkluderar han **indeed** i kategorin ”Evidential Markers”, som han beskriver som ord som ”signal the degree of confidence, positive or negative, weakly or strongly, held by the speaker about the truth of the basic message”. **Indeed** kan alltså visa hur säker talaren är över sanningshalten i påståendet och hur väl det stämmer.

2.4 Översättningsproblematik

Det har delvis redan nämnts i uppsatsens inledning varför det finns viss problematik vid översättning av **well** och **indeed**, nämligen att det förekommer oerhört många varianter på översättningar men ingen som passar i alla sammanhang. Det finns ingen exakt ekvivalent. Detta nämner Jenny Mattson i sin studie ”The Subtitling of Discourse Particles: A corpus-based study of *well*, *you know*, *I mean*, and *like*, and their Swedish translations in ten American films” (2009:24–25). Här klargör hon också att diskurspartiklarnas ogenomskinlighet vad gäller översättnings-

ekvivalenter, det vill säga att det inte är självklart vad de åsyftar, gör att det inte är någon större idé att använda sig av Nidas formella ekvivalens vid översättningen av dessa utan att översättaren med fördel kan använda sig av dynamisk ekvivalens. Det faktum att diskurspartiklar ofta förmedlar en slags känsla och inte tillför något innehållsmässigt till de meningar där de ingår gör också att det kan vara svårt att få fram exakt samma känsla på ett annat språk. Detta är generella svårigheter som gäller för både **well** och **indeed**.

Om översättningen av **indeed** skriver Aijmer (2007:333) att översättaren ofta måste ta beslut i fråga om vilken betydelse det har i särskilda fall och att det därför krävs en god språkförmåga i fråga om båda språken. Hon konstaterar också att även om vissa översättningar kan ha liknande betydelser så varierar de ofta stilistiskt, vilket innebär ytterligare en svårighet i översättandet (2007:335).

I Aijmer och Simon-Vandenbergens (2003:1131) studie om översättningen av **well** diskuterar de båda forskarna de svårigheter som översättaren kan ställas inför. Det faktum att det finns många översättningsvarianter, men få som bevarar exakt samma funktioner och betydelser som i källspråket, gör att man både kan överanvända och underanvända diskurspartiklar i målspråket. Med underanvändning menas att man helt enkelt inte översätter **well**. Överanvändning innebär att översättaren väljer ett motsvarande ord på målspråket trots att den typen av diskurspartiklar inte är lika vanlig på målspråket. Det är alltså en balansgång för översättaren mellan att hitta de rätta ekvivalenterna och samtidigt förmedla ett idiomatiskt målspråk.

3 Resultat och analys

Det här kapitlet är indelat i två huvudavsnitt, ett kortare där jag tar upp resultatet av min kvantitativa analys och ett mer omfattande, som i sin tur är indelat i två mindre avsnitt, där resultaten av den kvalitativa analysen presenteras, samt diskussioner kring dessa.

3.1 Kvantitativ analys

Diskurspartikeln **well** förekommer 27 gånger i originaltexten *How to be a Woman*. Jag har sammanställt dessa tillfällen i en tabell som är tillgänglig i sin helhet som en bilaga till uppsatsen. I elva av dessa fall har ordet inte översatts och helt enkelt utelutits i den svenska versionen av texten. Översättaren har alltså tillämpat en metod som kan kallas utelämning. Detta utgör så mycket som nästan 40 % av alla förekomster av **well**. I de 16 fall, ca 60 %, där ordet faktiskt har översatts har översättaren använt sig av 14 olika översättningar. Vid två av förekomsterna har jag räknat med ytterligare ett ord till **well** där jag anser att orden hör till samma uttryck och därför inte bör delas på. Det är uttrycken *yeah, well* och *well, really*.

Dessa siffror visar dels på svårigheten med att det finns en mängd olika valmöjligheter vid översättning av diskurspartikeln **well**, dels på det faktum att man som översättare ofta inte hittar någon bra dynamisk ekvivalent till **well** och därför väljer utelämning.

Diskurspartikeln **indeed** förekommer 24 gånger i originaltexten. Även dessa belägg finns tillgängliga i en bilaga till uppsatsen. I nio fall av dessa har översättaren valt alternativet utelämning. Detta utgör 37,5 % av alla förekomster. I resten av förekomsterna, 15 stycken, har översättaren tillämpat tolv olika lösningar. Även dessa siffror visar på att det inte finns någon given översättning och att det kan vara svårt att hitta en passande dynamisk ekvivalent. Utelämning kan då ibland vara ett bra alternativ.

3.2 Kvalitativ analys

Det här avsnittet är indelat i två mindre avsnitt. Det första tar upp resultaten för undersökningen av **well** och det andra resultaten för undersökningen av **indeed**.

3.2.1 Well

Jag har grupperat de olika svenska översättningarna av **well** i fem olika grupper:

- Adverb
- Konjunktioner (+ adverb)
- Interjektioner (+ adverb)
- Uttryck
- Utelämning

Utelämning innebär att översättaren helt enkelt inte har tagit med någon översättning i meningen. Jag tar sedan upp ett eller två exempel från varje grupp som kan anses vara intressanta ur ett översättningsperspektiv. Dessa exempel markerar jag med en siffra och bokstaven *a* eller *b*. De som är markerade med *a* är den engelska originalmeningen och de som är markerade med *b* är dess svenska översättning. De exempel som inte har någon siffra utan bara en bokstav markerar exempel från annan forskning eller egna exempel. Jag har markerat orden **well** och **indeed** med fet stil i exemplen för att det ska bli lättare att se dem. Det som däremot står i kursiv stil i exemplen är medfört från originaltexterna.

3.2.1.1 Adverb

Av de 16 fall där **well** har översatts i den svenska versionen så finns det endast en variant som består enbart av ett adverb. Den översättningen är **åtminstone**. Den fullständiga meningen i källtexten och måltextern är:

- 1a) **Well**, I'm doing a 'sexy dance' at the bar to 'Respect' from Erasur.
- 1b) Åtminstone dansar jag "utmanande" till Erasures "Respect" [...]

Jucker (1993:438) nämner att alla **well** kan ses som någon slags indikator på hur den som mottar budskapet ska tolka det. Som nämnts tidigare diskuterar han också fyra olika sätt som **well** kan användas på. Ett

av dessa sätt är att markera otillräcklighet, och det är detta som sker i originalet här. I just detta fall markerar **well** att det kommer ytterligare information till det föregående påståendet. Även om Jucker (1993:440) beskriver denna funktion i en frågesituation så fungerar det på samma sätt här. Det föregående påståendet var att huvudpersonen i källtexten var ”tipsy” (Moran 2011:125) och i nästa påstående vidareutvecklar hon detta genom en närmare beskrivning. Hade man hoppat över **well** hade det inte påverkat meningens innehåll men man hade däremot missat det samband den har med det föregående påståendet.

I den svenska måltexten är **well** översatt till **åtminstone**. Det som förmedlas i översättningen är ungefär samma sak som i källtexten. Hade man hoppat över **åtminstone**, så hade inte faktainnehållet i meningen ändrats. Däremot hade mottagaren av påståendet inte fått lika klara besked om hur han eller hon skulle tolka och uppfatta detta. Ordet uppfyller alltså de krav som nämndes i uppsatsens teoridel om diskurspartiklar, nämligen att de inte påverkar sanningshalten, inte tillför något innehållsmässigt, är en del av talsituationen snarare än samtalsämnet och att de har en känslomässig, uttryckande funktion (Hölker 1993:436). Alltså kan vi klassificera **åtminstone** i 1b som en diskurspartikel. Man har här till stor del uppnått dynamisk ekvivalens enligt Nidas kriterier. Både den engelska och svenska meningen stämmer överens med Svartviks (1980:177) diskussion om att **well** introducerar en del av diskursen som har gemensamma nämnare med föregående mening men även presenterar någonting nytt. (Se även kapitel 2).

3.2.1.2 Konjunktioner (+ adverb)

Bland översättningsalternativen förekommer fyra olika fall av konjunktioner, antingen ensamt eller tillsammans med ett adverb. Dessa är **men**; **jomen**; **kanske det**, **men** och **eller i alla fall**. I fallet med **kanske det**, **men** så består det engelska uttrycket av två ord, nämligen **yeah**, **well**.

Eftersom detta sistnämnda fall uttrycker så tydliga känslor är det intressant att undersöka det närmare. Den fullständiga engelska meningen och dess översättning är:

- 2a) **Yeah, well**, at least I'm not fat.
- 2b) Kanske det, men jag är åtminstone inte fet.

Aijmer och Simon-Vandenberg (2003:1129) skriver att **well** kan användas vid motargument och det är just detta som sker här. Diskurspartikeln har alltså en argumentativ funktion. I källtexten är denna me-

ning tagen ur sitt sammanhang och vi vet därför inte vad den första talaren säger. Man kan dock ändå klart och tydligt uppfatta attityden i svaret som följer. Som diskuterats tidigare tar Jucker (1993:444) upp något som kallas för ”face-threat mitigator” där man använder **well** för att på något sätt motsätta sig det föregående talare har sagt och ge ett svar som räddar ens eget ansikte. Känslan och budskapet i originaltexten utgör delvis ett accepterande av föregående påstående men samtidigt markeras att man egentligen inte håller med och att svaret man kommer med är något ännu värre.

Den svenska översättningen **kanske det, men** förmedlar också känslan av att talaren delvis håller med men att det också kommer ett motargument. Den har alltså även här en argumentativ funktion. Känslan och budskapet är i stort sett detsamma och därför har översättaren än en gång lyckats skapa en dynamisk ekvivalens enligt Nidas modell.

Ett annat intressant exempel i den här gruppen är meningen:

3a) ’**Well**, we are, aren’t we?’ Charlie says.

3b) ”Jomen visst är vi det?” säger Charlie.

I den engelska meningen uttrycker **well** osäkerhet och tvekan hos talaren samtidigt som han håller med om föregående talares påstående. Denna tvekan talar Aijmer och Simon-Vandenberg om och detta nämndes även i avsnitt 2.2. Känslan och budskapet blir extra tydligt i och med att talaren även använder en så kallad tag question. Den svenska översättningen **jomen** korresponderar bra i detta sammanhang. Den är idiomatisk samtidigt som den förmedlar samma känsla av tvekan. Däremot hade det inte varit självklart att läsaren bara genom att se översättningen **jomen** förstår att Charlie håller med föregående talare. Detta blir såklart mer tydligt om man har hela översättningen tillgänglig vilket man för det allra mesta har. Vi använder inte likadana tag questions i svenskan som i engelskan och utan ett frågetecken i slutet av meningen hade den inte förmedlat samma känsla som originalet. Nu finns det dock ett frågetecken och därför kan man anse att meningen i sin helhet uppfyller dynamisk ekvivalens. Ett annat möjligt alternativ hade varit att lägga till ett **väl** efter **vi**. Detta skulle kunna bidra till att göra översättningen än mer idiomatisk.

3.2.1.3 Interjektioner (+ adverb)

Fem översättningsvarianter består av interjektioner och en av dessa förekommer tillsammans med ett adverb. De är **jo**, **tja**, **jaa**, **ja** och **jaså minsann**. Om vi tar det första exemplet **jo**, så lyder meningarna så här:

4a) I feel, in this cherry-blossom star-burst glow – ears ringing, breath still ragged – a bit, **well**, beautiful.

4b) I detta skimmer av körsbärsblom och stjärnglans känner jag mig (trots att det tjuter i öronen och jag knappt kan andas) faktiskt lite... jo, lite snygg.

I den engelska meningen uttrycker **well** delvis ett slags överläggande som talaren har med sig själv i tanken. Man får känslan av att jaget har en viss dialog med sig själv om huruvida hon verkligen känner på detta sätt. Som diskuterades i teoridelen om **well**, så kan detta tyda på medgivande och i detta sammanhang är det som om berättarjaget medger för sig själv att det är så hon känner sig. Att känslan av fundersamhet kan översättas med **jo** tas även upp i avsnitt 2.2, och det stämmer också till viss del in i detta sammanhang.

Den svenska översättningen i detta exempel är **jo**, och denna stämmer mycket bra överens med de känslor som förmedlas i den engelska originaltexten. Man får en känsla av medgivande även här och just denna känsla är en av de som **jo** förmedlar i de exempelöversättningar NE tar upp. Denna effekt kan liknas vid den som **jo** får när ordet används som ett svar till en negerande fråga, som till exempel ”är det inte så?”. Svaret **jo** är då ett medgivande till att det som frågan påstår stämmer. Aijmer och Simon-Vandenberg (2003:1139) diskuterar det som nämnts här ovan, men då mest i förhållande till översättningen **ja**. De skriver att det kan användas som en markör för övervägande och använder det följande exemplet:

a) The fact was that it seemed... **well**, foreign.

b) Faktum var att det verkade... ja, utländskt.

Här fungerar **ja** på exakt samma sätt som **jo** gjorde i källtexten. Det som dock gör att man kan anse **jo** vara en bättre dynamisk ekvivalent i vårt exempel är att det visar mer på känslan av medgivande än vad **ja** hade gjort.

Ett annat intressant exempel bland interjektionerna är det som består av en interjektion och ett adverb, nämligen **jaså minsann**. Den engelska meningen och dess svenska översättning är:

- 5a) 'It's the best day of your life.' **Well.** The snags here are obvious.
 5b) "Det blir den finaste dagen i ditt liv." Jaså minsann. Hakarna här är många och uppenbara.

Att meningen består av endast ett ord i källtexten, men ändå lyckas förmedla ett budskap och en känsla, visar hur viktigt det är att i största möjliga mån bevara diskurspartiklar när man översätter. I just detta sammanhang förmedlar **well** att författaren inte håller med om föregående påstående. Detta sammanfaller med det som Jucker (1993:438) beskriver som en markör för otillräcklighet, vilket innebär att något är problematiskt eller felaktigt i innehållet av föregående påstående. Mattson (2009:85) skriver också att **well** kan innebära att man inte är enig med föregående påstående.

Den svenska översättningen av **well** är som sagt **jaså minsann**. Just denna översättning nämner NE som en förmedlare av känslorna förvåning, misstänksamhet eller avslöjande (NE [www]). I detta fall kan **jaså minsann** anses till viss del förmedla känslan av avslöjande, ett avslöjande av att föregående påstående inte stämmer. Dock är det inte helt överensstämmande med det budskap man får av den engelska källtexten. Ett alternativ hade kunnat vara **jaså det säger du**, vilket indikerar att man inte håller med om det som precis sagts, precis som i den engelska texten.

3.2.1.4 Uttryck

Med *uttryck* avses sådana uttryck som får en speciell betydelse i svenskan som kanske inte skulle vara densamma om man gick igenom betydelseorna ord för ord. Aijmer och Simon-Vandenberg (2003:1143) tar också upp fraser som översättning av **well** och då speciellt vid tillfällen där talaren tvekar kring vad han eller hon ska säga. De fasta uttryck jag har hittat i översättningen är **men jag har då aldrig, men vet ni** och **ja, ni hör ju**. Den förstnämnda består av två ord i den engelska texten, nämligen **well, really**. Detta exempel ser ut så här:

- 6a) [...] and the vicar has stopped stuttering 'Well, really!' in a disapproving manner [...]
 6b) [...] och prästen har slutat stamma "Men jag har då aldrig...!" med förebrående tonfall [...]

I den engelska källtexten uttrycker **well, really** att talaren, det vill säga prästen, är förvånad och något upprörd. Känslan av förvåning i samband

med **well** diskuterades i uppsatsens andra kapitel. Aijmer och Simon-Vandenberg (2003:1124) skriver också att **well** kan förmedla en känsla av överraskning vilket delvis är fallet här. Det faktum att vi här får information om hur prästen känner i följande meningssegment gör det lättare att tolka vad som menas med **well**.

Översättningen **Men jag har då aldrig...!** förmedlar också känslan av att prästen är förvånad och upprörd. Samtidigt är det helt tydligt att han inte gillar det som har skett i och med att vi även här får veta på vilket sätt han sade det. Båda uttrycken känns till viss del oavslutade och i den svenska översättningen har detta betonats extra mycket genom tre punkter före skiljetecknet. Detta kan anses vara ett bra exempel på en dynamisk översättning då den förmedlar samma känslor och stil som originalet.

Ett annat intressant exempel från den här kategorin är **ja, ni hör ju**. Även här består den engelska meningen endast av **well**. Det ser alltså ut så här:

7a) **Well**. This all seems like quite a man-based problem, really.

7b) Ja, ni hör ju. Hela grejen låter onekligen som ett mansproblem.

I källtexten får man känslan av att författaren markerar en poäng baserat på vad hon precis har diskuterat. **Well** fungerar som en slags ram som introducerar en förklaring, precis som Jucker (1993) och Mattson (2009) diskuterar i sina respektive studier. Det har även egenskaper som kan sammankopplas med det som Jucker (1993:438) tar upp som en markör för otillräcklighet. I just detta sammanhang visar det på att det enligt författaren finns något problem i innehållet i tidigare påstående.

Om vi övergår till den svenska översättningen **ja, ni hör ju**, så förmedlar den också att författaren anser att det finns något problem med föregående påstående. Översättningen markerar att det så uppenbart finns ett problem med det som sagts innan att det är nästintill självklart och därmed egentligen inte behöver nämnas. Översättningen är något mer explicit än källtexten i och med att man uttrycker sig med fler ord som inte går att tolkas på lika många sätt som enbart **well**. Den förmedlar dock samma budskap som i originalet varför den kan anses vara en bra dynamisk ekvivalent till **well** i denna situation.

3.2.1.5 Utelämning

Som nämnts tidigare var elva fall av 27 utelämning, alltså att en ekvivalent till **well** saknas i översättningen. Det utgör nästan 40 % av alla fall

och är därmed den största kategorin av översättningsvarianter. Jämför man med till exempel Aijmer och Simon-Vandenbergens (2003:1137) studie så är det i den ca 21 % av fallen där utelämning har tillämpats. Att det är så stor skillnad kan i första hand bero på att denna uppsats har ett mycket mindre undersökningsmaterial, vilket innebär att även små skillnader i antal blir till stora skillnader i procent. Det kan också bero på att mitt material består av enbart en bok, medan Aijmer och Simon-Vandenbergens utgår från en stor korpus. De fall där utelämning förekommer i denna studie är ofta fall där det kan vara svårt att åstadkomma en översättning som förmedlar samma känsla som källtexten men fortfarande är idiomatisk på målspråket. Det är viktigt att man tar hänsyn till detta och inte skriver en översättning bara för översättningens skull. Här tas ett par exempel på utelämning upp med förslag på hur man hade kunnat lösa det i stället. Det första är:

8a) **Well**, my girls would look fantastic in that top [...]

8b) Tjejerna skulle bära upp den helt fenomenalt [...]

Den funktion **well** har i källtexten är att den är en markör för otillräcklighet, eller som Jucker (1993:440) skriver, ”marker of insufficiency”. I detta fall är den föregående meningen en ja/nej-fråga och vår exempelmening är svaret. Vi ser tydligt att svaret varken innehåller ja eller nej i något av språken. **Well** används för att visa att det för mottagaren av frågan inte är möjligt att leverera ett direkt svar utan att denne vill lägga till ytterligare information, vilket Jucker (1993:440) också diskuterar. Han nämner också att ”the respondent does not provide the missing element of a wh-question, or a clear confirmation or denial to a *yes/no* question” (1993: 443, kursiv stil i originalet).

Genom att utelämna **well** i översättningen finns inget som direkt visar att talaren kommer lägga till ytterligare information till svaret som efterfrågas. Läsaren får därför vänta tills ett par meningar framåt när det kommer ett ”men”, innan han eller hon förstår att det kommer en invändning. Därför kan det anses att denna översättningsvariant inte blir helt dynamisk. En annan lösning, om översättaren vill att läsaren liksom i originalet genast ska förstå att det kommer någon form av invändning eller extra information, skulle kunna vara:

a) **Well**, my girls would look fantastic in that top [...]

b) Tja, tjejerna skulle bära upp den helt fenomenalt [...]

Detta **tja** skulle visa att mottagaren av frågan på något sätt kommer modifiera ett svar som egentligen bara skulle vara ja eller nej. I SAOL står

det att interjektionen **tja** anger tvekan, betänksamhet eller måttlig uppskattning (SAOL [www]) och i detta fall passar betänksamhet bra. Hade detta varit en talsituation, skulle man kunna använda intonation för att påvisa detta, men eftersom vi här har att göra med skriftspråk måste man använda sig av andra medel.

Ett annat exempel på utelämning är meningen:

11a) [...] music journalist thoughts in my head, like, **Well**, if you actually *played* a couple of fucking *gigs*, you might get somewhere.

11b) [...] hon som säger: Om ni gjorde några jävla *spelningar* skulle ni kanske komma nånvart.

Å ena sidan skulle **well** här kunna fungera som en indikator på direkt tal eller direkt tanke, alltså som en ram enligt Jucker (1993:446). Å andra sidan skulle det också kunna anses att det fungerar som ett tecken på känslor av irritation och motvillighet hos författaren, som också diskuteras i avsnitt 2.2. Skulle det vara det första fallet, så fungerar den svenska översättningen mycket bra eftersom man med andra medel har visat att det kommer en direkt anföring. Skulle man däremot vilja visa på känslan av irritation och motsättning även i översättningen skulle man kunna lösa det på följande sätt:

b) [...] hon som säger: Fast om ni gjorde några jävla *spelningar* skulle ni kanske komma nånvart.

c) [...] hon som säger: Men om ni gjorde några jävla *spelningar* skulle ni kanske komma nånvart.

Att använda **fast** eller **men** skulle visa på en motsättning och fungera som en koncessiv eller adversativ konjunktion på det vis som nämndes i denna uppsats teoridel om **well**.

3.2.2 Indeed

De översättningar som förekommer av **indeed** är också grupperade i fem olika grupper. Det är, med ett undantag, samma grupper som förekommer i analysen av **well**, det vill säga:

- Adverb
- Konjunktioner (+adverb)
- Interjektioner
- Uttryck
- Utelämning

Gruppen *interjektioner* innehåller här inga adverb. Exempelen är också markerade på samma sätt som tidigare.

3.2.2.1 Adverb

Det förekommer fyra olika varianter av adverb i de tolv olika översättningarna av **indeed**. Dessa är **ens**, **faktiskt**, **tvärtom** och **rentav**. Ett exempel är meningen som innehåller **rentav**, som i sin helhet ser ut så här:

- 12a) [...] a woman is somehow being unfemale and, **indeed**, unmotherly.
 12b) [...] kvinnor som gör abort är okvinnliga på nåt sätt, eller rentav omoderliga.

I detta källtextexempel kan **indeed** ha flera av de retoriska funktioner som nämns i avsnitt 2.3. Ordet visar här på ett samband mellan detta påstående och föregående. Det utvecklar och vidareförklarar det författaren vill säga. Man kan säga att det används som ett medel för "elaboration". I Aijmers (2007:334) studie nämns "och rent av" som en översättning för **indeed**, vilket är en i stort sett likadan översättning som i den här texten. Även Traugott (1995:9) nämner funktionen "elaborating" och det är det vi ser i detta exempel.

Den svenska översättningen fungerar här ungefär på samma sätt som i den engelska källtexten. **Rentav** blir en sorts vidareutveckling av det som redan sagts. Denna översättning bidrar till det faktum att **and** översätts till **eller** i stället för **och**. Resultatet av detta blir en mer idiomatisk svenska. Det är därför en bra dynamisk ekvivalent till **indeed** i detta sammanhang. Ett annat möjligt alternativ hade kunnat vara:

- a) [...] a woman is somehow being unfemale and, **indeed**, unmotherly.
 b) [...] kvinnor som gör abort är okvinnliga på nåt sätt, eller till och med omoderliga.

Detta alternativ skulle få en liknande funktion men skulle mer likna en sorts uppräkningsfunktion. Därför ger det alternativ som Kanmert Sjölander valt en bättre dynamik mellan de båda meningarna.

Ett annat exempel där **indeed** har fått en adverb betydelse är:

- 13a) **Indeed**, it's the opposite.
 13b) Det är faktiskt tvärtom.

I den engelska texten fungerar **indeed** som en markör för att uttrycka att det som kommer därefter var något oväntat för berättarjaget. Den förväntade reaktionen i den aktuella situationen blev en helt annan. Aijmer (2007:337) diskuterar att översättningen **faktiskt** av **indeed** förmedlar just detta. Hon skriver att **faktiskt** ”conveys that something is unexpected, surprising or remarkable”. Således kan man anse att detta är en passande dynamisk ekvivalent i sammanhanget. I detta sammanhang kan även påminnas om det som Fraser (1999:181) diskuterar, nämligen att **indeed** fungerar som en indikator på den självsäkerhetsnivå talaren har i fråga om sanningshalten i påståendet.

3.2.2.2 Konjunktioner (+adverb)

I den här gruppen förekommer det endast två olika varianter och dessa är **och** samt **och faktiskt**. Exemplet med **och** är intressant eftersom det är en något oväntat översättning av **indeed** och det ser ut så här:

- 14a) **Indeed**, given what alarmed, ignorant, giggling fools we are, there's every chance that this is a problem that could hang around for a while.
 14b) Och med tanke på hur fjantiga och fnissiga vi är lite till mans lär problemet kvarstå ett bra tag.

Här fungerar **indeed** som en markör för sambandet mellan föregående mening och denna. Det är också ett exempel på en av de saker som nämndes i avsnitt 2.3, nämligen att **indeed** fungerar ungefär som ”what's more”. Författaren vill lägga till information som bevis på att det hon sagt stämmer. Översättningen **och** har också en adderande funktion och fungerar bra för att visa sambandet mellan de båda meningarna på svenska. När man avgör om en översättning är dynamisk, måste man ta hela meningen i beaktande och eftersom ”med tanke på” följer efter **och** i denna mening kan man anse att det är en dynamisk ekvivalent till **indeed** då det är ett naturligt svenskt uttryckssätt samtidigt som det förmedlar känslan som originalet ger.

Den andra exempelmeningen med *konjunktioner (+adverb)* är:

- 15a) **Indeed**, much as I acknowledge, as a Western woman [...]
 15b) Och faktiskt: även om jag som västerländsk kvinna [...]

Även här har **indeed** en sammanlänkande funktion mellan två efterföljande meningar, men det fungerar också som en slags motsägelse där talaren anser att även om föregående påstående stämmer till viss del så är det snarare på ett annat sätt. Aijmer (2007:340) nämner funktionen ”rhetorical addition” där hon menar att även om det finns andra alternativ till det man diskuterar så är det man nämner näst efter **indeed** det starkaste och viktigaste. Här vill författaren påpeka att Lady Gaga är en bättre feministisk förebild än Madonna, även om hon anser sig ha Madonna att tacka för mycket vad gäller bland annat sexuell frigjordhet. Den svenska översättningen har en sammanlänkande funktion men den kan anses något uppstyldad med kolon. I engelskan används kolon också mer frikostigt varför man kan anse att det blir en engelskinspirerad översättning. Man kan även ställa sig frågan om det verkligen är nödvändigt med ett **faktiskt** i detta sammanhang. Ett alternativ hade kunnat vara:

- a) **Indeed**, much as I acknowledge, as a Western woman [...]
- b) Och även om jag som västerländsk kvinna [...]

Detta alternativ skulle innebära minst lika dynamisk ekvivalens men också en mer formell ekvivalens. Kombinationen av dessa är, som nämnts i avsnitt 2.3, eftersträvansvärd enligt Nida, och detta alternativ skulle därför kunna vara att föredra.

3.2.2.3 Interjektioner

De interjektioner som ingår i översättningarna av **indeed** är **ja**, **jovisst** och **nej**. Exemplet med **ja** ser i sin helhet ut så här:

- 16a) The women’s desires were catered for. **Indeed**, these *were* the women’s desire.
- 16b) Kvinnornas lusta fick utlopp. Ja, det var kvinnornas lusta det *byggde* på.

Än en gång fungerar **indeed** som ett tecken på sambandet till föregående mening. Här visar det också att det som författaren har diskuterat i tidigare meningar stämmer och **indeed** blir som en klargörelse för detta. Man kan säga att det har en funktion av ”proclaiming”, som nämndes i teoriavsnittet om **indeed**. Detta innebär att man tydligt visar hur något ligger till. Aijmer (2007:335) skriver också att **indeed** kan förmedla en hög grad av säkerhet och det är fallet i detta exempel. Just detta med att förmedla säkerhet diskuterar också Fraser (1999:181) när han skriver att **indeed** kan ”signal the degree of confidence, positive or negative, weak-

ly or strongly, held by the speaker about the truth of the basic message”. Genom att diskutera och argumentera har författaren kommit fram till en slutsats och **indeed** fungerar som ett hjälpmedel för att visa detta.

Aijmer (2007:335) nämner även översättningen **ja** och skriver att den har funktionen av medhåll eller överensstämmelse med det som tidigare sagts. Detta kan konstateras även här. **Ja** visar sambandet mellan meningarna samtidigt som det förmedlar ett instämmande i innehållet. Det kan därför anses vara en bra dynamisk ekvivalent i och med att det uppfyller de kriterier som Nida formulerar.

Exemplet med **jovisst** som översättning ser ut på följande sätt:

17a) After all, compared to the fact that I was sleeping in the bed my nanna had died in – **indeed**, right in the middle [...]

17b) Jämfört med att jag sover i samma säng som mormor dött i (jovisst! Mitt i den enorma [...])

I den engelska meningen förmedlar **indeed** att det föregående påståendet faktiskt är sant, även om det låter konstigt. Det har också en funktion av ”elaboration” som nämndes i avsnitt 2.3. Författaren utvecklar det hon precis har sagt för att göra det än mer tydligt för läsaren. Traugott (1995:9) diskuterar att **indeed** kan bekräfta eller ge stöd åt något som verkar osannolikt eller, som hon uttrycker det, ”confirms and elaborates in face of some question or possible doubt”. Just att författaren sover i den säng där hennes mormor dog kan för många väcka en del frågetecken kring huruvida det verkligen stämmer.

Den svenska översättningen **jovisst** kan anses vara en mycket bra dynamisk ekvivalent i detta sammanhang med tanke på att den också indikerar att det som sagts faktiskt stämmer, även om det verkar konstigt eller osannolikt. Aijmer (2007:337) beskriver hur **indeed** kan användas för att uttrycka emfas, det vill säga trycka extra på något. Detta kan också liknas vid denna situation till viss del där författaren verkligen vill visa att det var så här det hon beskriver gick till. **Jovisst** är en bra dynamisk översättning även för detta, varför den fungerar väl på flera plan.

3.2.2.4 Uttryck

Även **indeed** kan översättas med hela uttryck, och de som förekommer här är **faktum är; nej, om något** och **för den delen**. **Faktum är** förekommer vid ett flertal tillfällen och det kan därför vara intressant att analysera ett av dessa exempel:

18a) **Indeed**, I've pretty much given up on women's shoes altogether.

18b) Faktum är att jag har lagt ner det mesta i damskoväg.

Här fungerar **indeed** som ett klagörande som markerar att författaren inte bara har lagt ner det där med att använda högklackat, utan damskor helt och hållet. Diskurspartikeln har alltså en vidareutvecklande funktion, samtidigt som den visar ett samband mellan meningarna. Just det här med "elaboration" diskuterar som sagt Aijmer men också Michael Halliday skriver i *An introduction to Functional Grammar* (1994:225) att:

one clause elaborates on the meaning of another by further specifying or describing it. The secondary clause does not introduce a new element into the picture but rather provides a further characterization of one that is already there, restating it, clarifying it, refining it, or adding a descriptive attribute or comment.

Detta stämmer väl överens med ovanstående exempel från källtexten. I avsnitt 2.3 citeras *The Concise Oxford Dictionary of Current English*, där det står att **indeed** också kan användas vid "intensification". Det bidrar till en sorts förstärkning av det som sagts, och denna funktion kan **indeed** anses ha i detta exempel. Den svenska översättningen **faktum är** har en liknande funktion. Den vidareutvecklar föregående påstående snarare än att lägga till ny information. Översättningen förstärker känslan av det som sagts, precis som i originalet, och därför fungerar den på ett bra sätt vid eftersträvan av dynamisk ekvivalens.

Ett annat exempel där **indeed** i översättningen har blivit till ett uttryck är:

19a) The underlying attitudes these stories on famous women reveal would make Kate Millett – or, **indeed**, anyone who's read *Psychology For Dummies*[...]

19b) De underliggande värderingarna som kommer till ytan i dessa historier om kända kvinnor skulle få Kate Millett (eller för den delen alla som har läst *Psykologi för dummies* [...])

Funktionen som **indeed** har i detta sammanhang är också "elaboration", alltså vidareutveckling av det som precis sagts. Det faktum att påståendet inleds av ett tankstreck ger intrycket av att detta är något som författaren kom att tänka på som en utveckling av det hon sagt under tiden som hon skrev föregående påstående. I den svenska översättningen har man i stället valt att använda en parentes för att uttrycka att detta är något av en vidareutveckling och inte riktigt tillför någonting nytt. **För**

den delen fungerar mycket bra i sammanhanget med tanke på att detta signalerar att det är något författaren kom att tänka på, möjligtvis under tiden hon skrev, vilket överensstämmer med känslan man får i originalet. I och med att detta val förmedlar samma stil och känsla som källtexten kan det anses vara en bra dynamisk ekvivalent.

3.2.2.5 Utelämning

Utelämning är den största kategorin även vad gäller översättning av **indeed**. Här är det 37,5 % av alla förekomster som Kanmert Sjölander valt att inte översätta. Anledningarna till varför en översättare väljer att inte ta med **indeed** kan vara många, och de varierar ofta från fall till fall. Jag kommer här att ta upp ett exempel där utelämning utgör ett bra alternativ och ett exempel där det finns en alternativ lösning som kan anses fungera mer dynamiskt. Det första exemplet jag tänker ta upp är just ett sådant exempel där man kan anse att en annan lösning hade givit en större dynamisk ekvivalens:

- 20a) **Indeed**, I reckon very few women have.
- 20b) Jag tror inte det är många kvinnor som har det.

Indeed har här funktionen av att introducera att något av det som sägs är oväntat och behöver vidare förklaring. Detta diskuterades även i avsnitt 2.3 och 3.2.2.3 i samband med vad Traugott (1995:9) konstaterar i sin studie, nämligen att **indeed** kan användas för att rätta ut eventuella frågetecken eller tvivel kring ett påstående. Påståendet här går emot en allmän uppfattning om kvinnans anatomi och författaren vill understryka och förklara varför hon har rätt. Därför kan man tänka sig att ett alternativ till utelämning av **indeed** i översättningen hade kunnat vara att skriva:

- a) **Indeed**, I reckon very few women have.
- b) Jag tror faktiskt inte att det är många kvinnor som har det.

Genom att ta med **faktiskt** uppnår man en större dynamisk ekvivalens, eftersom detta ord gör det mer uppenbart att det är ett påstående som inte är förväntat utan något ovanligt. Utelämnar man helt en översättning av diskurspartikeln, så går en del av betydelsen och budskapet förlorat i detta exempel.

Ett annat exempel där en översättning av **indeed** har utelämnats är detta:

- 21a) [...] and, **indeed**, more useful to the earth [...]
 21b) [...] och vettigare för människosläktet [...]

En tolkning av vad **indeed** förmedlar i källtexten här är funktionen ”what’s more”, som diskuterades i avsnitt 2.3 och 3.2.2.2. Med det menar man att det kommer ett tillägg till det som sagts tidigare. Som också konstateras i teoriavsnittet 2.3 nämner både Aijmer och Traugott denna funktion. Man skulle också kunna inkludera **indeeds** argumenterande funktion i detta exempel, där författaren lägger fram sin åsikt om vad som skulle kunna göra jorden till ett bättre ställe att leva på. Det faktum att **indeed** ofta används för argumentation är något som Aijmer (2007:343) konstaterar och som även det diskuterades i avsnitt 2.3.

Den svenska måltexten innehåller inte någon översättning för **indeed** här men meningen uttrycker ändå budskapet och känslan samt är idiomatisk. Detta är de viktigaste kännetecknen för dynamisk ekvivalens enligt Nida. Vill man däremot eftersträva att både ha en dynamisk ekvivalens och en så hög grad av formell ekvivalens som möjligt, så hade en möjlighet varit att skriva:

- a) [...] and, **indeed**, more useful to the earth [...]
 b) [...] och dessutom vettigare för människosläktet [...]

Detta är dock inte nödvändigt för att få fram varken känsla eller budskap i översättningen och kan därför anses vara överflödigt.

Sammanfattande diskussion

I den här studien undersöks diskurspartiklarna **well** och **indeed** och deras svenska översättningar i Caitlin Morans *How to Be a Woman* (2011) och *Konsten att vara kvinna* (2012). Undersökningen har sin grund i Eugene Nidas teori om formell och dynamisk ekvivalens, och den utgår från frågeställningar om vilka metoder, ord och formuleringar som har använts för att översätta **well** och **indeed** i måltexten. Det diskuteras även om översättningarna av **well** och **indeed** är dynamiska enligt Nidas teori rörande formell och dynamisk ekvivalens, samt huruvida **well** och **indeed** alltid är översatta och vad som händer om man utesluter dessa ord i stället för att översätta dem. Syftet med uppsatsen är att utreda vilka strategier översättaren har använt och om dessa har resulterat i en idiomatisk översättning samt bevarat den stil och de effekter som diskurspartiklarna medför.

Dynamisk ekvivalens, enligt Nida (1964:164), innebär att måltexten ska vara tydlig med ett för mål språket naturligt uttryckssätt samtidigt som källtextens stil och känsla ska förmedlas. Optimalt är också om måltextens läsare reagerar i princip likadant som källtextens läsare. Eftersom diskurspartiklar inte bidrar med någon ny information till ett samtal utan signalerar språkets stil och känsla samt den attityd talaren har till påståendet, kan de anses vara svåra att översätta. Både **well** och **indeed** har en mängd olika betydelser och därför också en mängd olika översättningsalternativ. En ekvivalent som motsvarar en känsla kanske inte motsvarar den stilnivå källtexten har och tvärtom.

Jag har i min studie även tagit hjälp av forskning om de valda diskurspartiklarna. Av stor betydelse för min undersökning är Aijmer och Simon-Vandenbergens beskrivning av **wells** olika funktioner. Dessa innefattar interjektioner, artighetsmarkörer och uttryck för överväganden och tvekan samt att **well** kan ha vissa likheter med adversativa och concessiva konjunktioner. Juckers beskrivning av **wells** funktioner är även den mycket användbar i min undersökning då dessa vid många tillfällen visade sig överensstämma med mina resultat. De fyra funktioner han hänvisar till är att ordet kan markera otillräcklighet, mildra en situation där en av parterna riskerar att tappa ansiktet, fungera som en inramning eller som ett fördröjningsverktyg.

Min analys utgår också från Aijmers och Traugott och Dashers iakttagelse att diskurspartikeln **indeed** visar på ett samband mellan föregående mening och nästkommande. Även Whites konstaterande att **indeed** kan ha funktioner som ”proclaiming, mildly disclaiming, concessive, elaboration, strengthening reflecting the flexibility of the notion stance” har varit till hjälp i analysen, eftersom **indeed** vid ett flertal tillfällen visade upp just dessa drag. Intressant är också det Aijmer skriver om att **indeed** främst används vid argumenterande texter av olika slag eftersom mitt material består av en skönlitterär bok. Förekomsterna av **indeed** kan dock förklaras med att boken innehåller mycket argumentation och är baserad på verkliga händelser ur författarens liv.

Resultaten av den kvantitativa undersökningen visar att **well** förekommer 27 gånger i källtexten och att 40 % av dessa inte har översatts i den svenska måltexten. Vad gäller de 60 % som har översatts finns det 14 olika varianter av översättningar. **Indeed** förekommer 24 gånger i källtexten, varav 37,5 % inte översattes i måltexten. Av de tillfällen då **indeed** har översatts har översättaren använt tolv olika översättningar. Det faktum att det finns ett så stort antal olika översättningar i detta undersökningsmaterial, som består av endast en bok, visar en av svårigheterna med att översätta diskurspartiklar, nämligen att det inte finns ett alternativ som passar vid alla tillfällen. När man översätter diskurspartiklar måste man ta hänsyn till den specifika situationen de ingår i och vilka attityder och känslor de förmedlar.

Förekomsterna av **well** och **indeed** har delats in i fem grupper vardera. Dessa grupper är *adverb*, *konjunktioner (+adverb)*, *interjektioner (+adverb)*, *uttryck* och *utelämning*. Den enda skillnaden mellan de olika diskurspartiklarnas grupper är att gruppen *interjektioner (+adverb)* endast utgjordes av interjektioner vid analysen av **indeed**. I de allra flesta översättningsexempel som har tagits upp kunde jag konstatera att dynamisk ekvivalens var uppnådd enligt Nidas kriterier, då exemplen förmedlade samma budskap som originaltexten samtidigt som de var uttryckta på idiomatisk svenska och bevarade stilen och känslan hos källtexten.

Den största gruppen av översättningar utgjordes av *utelämning*, både i fråga om **well** och **indeed**. En anledning till att utelämning används är att diskurspartiklar inte tillför något informationsmässigt till ett påstående eller uttryck. Dock kan det anses att stilen och känslan man får av källtexten ska bestå även i dess översättning. Detta är i stort sett vad Nida anser att dynamisk ekvivalens är. Det är extra viktigt att använda diskurspartiklar i skrivna källor, eftersom man inte kan använda intonation för att uttrycka till exempel emfas eller attityd. I mina diskussioner

kring utelämningsgrupperna tar jag upp flera exempel där man kan anse att ett annat översättningsalternativ hade varit att föredra för att uppnå en högre dynamisk ekvivalens.

I stort uppnår översättningen av Molle Kanmert Sjölander dynamisk ekvivalens vad gäller behandlingen av diskurspartiklarna **well** och **indeed** bortsett från ett par exempel där alternativa översättningar eventuellt hade varit att föredra och här har också förslag givits. Intressant att nämna här, och som även nämnts i inledningen, är också att Kanmert Sjölander fått ett hedersutnämmande av Översättarsektionen vid prisutdelningen för Årets Översättning 2012. Hedersomnämmandet fick hon på grund av att hon i sin översättning lyckades ”fånga originalets kaxiga humor och går på djuphavsfiske i den svenska ordsalten” (Översättarsektionen, [www]). Även detta att lyckas fånga en viss humor samtidigt som man uttrycker sig idiomatiskt stämmer väl överens med Nidas kriterier för dynamisk ekvivalens.

Nackdelarna med att arbeta med ett så pass begränsat material och på den detaljnivå som jag har gjort är att resultaten inte blir lika övergripande för översättningar av **well** och **indeed** i allmänhet. Man kan inte se hur dessa diskurspartiklar generellt översätts. Samtidigt fanns det fördelar med detta tillvägagångssätt, framförallt att jag kunde analysera varje förekomst med noggrannhet och diskutera varje textexempel mer ingående. Man får då en uppfattning om vad diskurspartiklar betyder för just den här boken och typen av genre. Att jag fokuserade på just **well** och **indeed** kan förklaras dels med att det fanns flest översättningsvarianter av dessa, dels att resultaten då blir mer intressanta och varierande. **Well** har funnits med i tankarna länge då jag själv har erfarit svårigheterna med att översätta just denna diskurspartikel.

Denna studie bidrar till att förtydliga hur viktiga diskurspartiklar är för att förmedla känsla och stilnivå. Man kunde visa på vilka effekter som utelämnning av diskurspartiklar i översättningen kan ha för måltexten som helhet, det vill säga att attityden och känslan inte blir lika tydliga som om översättaren hade bevarat diskurspartikeln i fråga. Man kunde också se hur väl måltexten uppvisar dynamisk ekvivalens vid bevarandet av diskurspartiklar. Med mina resultat som utgångspunkt skulle vidare undersökningar kunna innefatta frågor som huruvida det finns genrer eller texttyper där diskurspartiklar är mindre viktiga eller om de alltid tillför en viktig del i text- och talsammanhang. Man skulle också kunna undersöka diskurspartiklarna i andra verk av Moran och utreda om de har lika stor inverkan på texten som de har i *How To Be a Woman*.

Referenser

- Aijmer, Karin 2007. Modal adverbs as Discourse markers: a bilingual approach to the study of *indeed*. I: Rehbein, Jochen et al. *Connectivity in Grammar and Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 329–334.
- Aijmer, Karin & Anne-Marie Simon-Vandenberg 2003. The discourse particle *well* and its equivalents in Swedish and Dutch. I: *Linguistics* 2003:6, 1123–1162.
- Allen, Robert E. 1990. *The Concise Oxford Dictionary of Current English*. 8 uppl. Oxford: Clarendon Press.
- Andersson, Therese 2010. Små ord har också betydelse. Översättning och analys av diskurspartikeln *well* i Stephanie Meyers *Midnight Sun*. Examensarbete för magisternivå. Översättarprogrammet vid Göteborgs universitet.
<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/23525/1/gupea_2077_23525_1.pdf>. Hämtad 2014-04-15.
- Brinton, Laurel 1996. *Pragmatic markers in English: grammaticalization and discourse functions*. Berlin New York: Mouton de Gruyter.
- Fraser, Bruce 1996. Pragmatic markers. I: *Pragmatics* 1996:6, 167–190.
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood 1994 [1985]. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Hölker, Klaus 1991. Französisch: Partikelforschung. *Lexikon der Romanistischen Linguistik* Vol. V. 1. Tübingen: Niemeyer, 77-88.
- Ingo, Rune 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Jucker, Andreas H. 1993. The discourse marker *well*: a relevance-theoretical account. I: *Journal of Pragmatics* 1993:19, 435–452.
- Jucker, Andreas H. 1997. The discourse marker *well* in the history of English. I: *English Language and Linguistics* 1997:1, 91–110.
- Lenk, Uta 1998. *Marking Discourse Coherence: Functions of Discourse Markers in Spoken English*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Mattsson, Jenny 2009. The Subtitling of Discourse Particles. A corpus-based study of *well*, *you know*, *I mean*, and *like*, and their Swedish translations in ten American films. Doktorsavhandling i engelska vid Göteborgs universitet.
<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/21007/1/gupea_2077_21007_1.pdf>. Hämtad 2014-04-15.

- Moran, Caitlin 2012 [2011]. *How To Be a Woman*. London: Ebury Press.
- Moran, Caitlin 2013 [2012]. *Konsten att vara kvinna*. Stockholm: Bonnier Pocket.
- Nationalencyklopedin a*,
<<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/diskurspartikel>>. Hämtad 2014-04-10
- Nationalencyklopedin b*,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/engelskordbok/well/524543?i_h_word=well>. Hämtad: 2014-04-10
- Nationalencyklopedin c*,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/engelskordbok/indeed/508277?i_h_word=indeed>. Hämtad: 2014-04-11
- Nida, Eugene A. 1964. *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible Translating*. Leiden: E.J Brill.
- Norstedts Engelska Ordbok*,
<<http://www.ord.se/oversattning/engelska/?s=well&l=ENGSVE>>. Hämtad: 2014-04-10
- Online Etymology Dictionary a*,
<http://www.etymonline.com/index.php?term=well&allowed_in_frame=0>. Hämtad 2014-06-09.
- Online Etymology Dictionary b*,
<http://www.etymonline.com/index.php?term=indeed&allowed_in_frame=0>. Hämtad 2014-06-09.
- Online Etymology Dictionary c*,
<http://www.etymonline.com/index.php?term=deed&allowed_in_frame=0>. Hämtad 2014-06-09.
- Svenska Akademiens Ordlista*,
<http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista>. Hämtad 2014-06-10
- Svartvik, Jan 1980. Well in conversation. I: Greenbaum. S. et al. *Studies in English linguistics for Randolph Quirk*. London: Longman, 167–177.
- Teleman, Ulf , Staffan Hellberg & Erik Andersson, 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Band 1 & band 2. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Traugott, Elisabeth 1995. The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization. *ICHL XII*. Manchester, 1–23.
- Traugott, Elisabeth & Richard Dasher 2002 [2001]. *Regularity in*

- Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- White, Peter 2003. Beyond modality and hedging: A dialogic view of the language of intersubjective stance. I: *Text–Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse* 2003:2, 259–284.
- Översättarsektionens pressmeddelande för Årets Översättning 2012,
<<http://oversattarsektionen.se/wpcontent/uploads/2013/04/Pressmeddelande-%C3%85%C3%96-pristagare-2012.pdf> >. Hämtad 2014-03-26.